

GMV
Gradski muzej Varaždin
100
GODINA

GRADSKI MUZEJ
VARAŽDIN
100 GODINA DJELOVANJA

Varaždin, palača Herzer · 20. i 21. studenoga 2025.

GMV
Gradski muzej Varaždin

100
GODINA

STRUČNO-ZNANSTVENI SKUP

GRADSKI MUZEJ
VARAŽDIN
100 GODINA DJELOVANJA

Varaždin, palača Herzer · 20. i 21. studenoga 2025.

100

ORGANIZATOR

Gradski muzej Varaždin

SUORGANIZATORI

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni rad u
Varaždinu

ICOM Hrvatska

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za informacijske i
komunikacijske znanosti

ORGANIZACIJSKI ODBOR

Darko Babić, izvršni direktor ICOM Hrvatska; predstojnik Katedre za
muzelogiju FFZG

Miran Bojanić Morandini, ravnatelj, GMV

dr. sc. Vladimir Huzjan, upravitelj Zavoda Hrvatske akademije
u Varaždinu

Elizabeta Igrec, muzejska savjetnica, GMV

Petra Marincel, viša kustosica dokumentaristica, GMV

Spomenka Težak, muzejska savjetnica, GMV

SADRŽAJ

Uvodna riječ	5
Program	8
Gradski muzeji danas, njihova uloga i značenje u suvremenoj hrvatskoj muzeologiji	15
Uloga Gradskog muzeja Varaždin u razvoju kulture u Hrvatskoj u proteklih 100 godina kroz iskustva suradnih ustanova	25
Godina 1925. u Varaždinu	47
Gradski muzej Varaždin u posljednjih 100 godina iznutra – varaždinski muzealci, umirovljeni i sadašnji – iskustva u radu u proteklim godinama	57
Popis sudionika	74
Bilješke	78
IMPRESUM	86

100

DRAGI NAŠI KOLEGE, SURADNICI I PRIJATELJI GRADSKOG MUZEJA VARAŽDIN,

stogodišnjicu rada i djelovanja zaposlenici Gradskog muzeja Varaždin željeli su obilježiti zajedno s vama – našim dragim kolegama, suradnicima i prijateljima. Želja nam je uključiti vas u proslavu ovog značajnog jubileja, bilo kao aktivne izlagače, bilo kao sudionike i slušatelje našeg skupa. A možda ćete jednostavno samo prelistati ovu *Bilježnicu sa sažecima izlaganja* i u nju zapisati poneku misao, zapažanje ili uspomenu koja vas povezuje s našim Muzejom.

Organizaciju stručno-znanstvenog skupa započeli smo zajedno sa suradnim ustanovama s kojima nas veže dugogodišnja uspješna suradnja: Zavodom za znanstveni rad Varaždin Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Katedrom za muzeologiju Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te ICOM-om Hrvatska, udrugom koja okuplja muzejske stručnjake.

Na naš poziv za aktivno sudjelovanje odazvalo se 38 izlagača, čije sažetke izlaganja predstavljamo u ovoj publikaciji, dok ćete cjelovite radove uskoro moći pročitati u *Zborniku radova*.

Gradski muzej Varaždin već sto godina djeluje u živom okruženju muzejskih i baštinskih ustanova, pa su izlaganja podijeljena u četiri tematska bloka:

- Gradski muzeji danas – njihova uloga i značenje u hrvatskoj muzeologiji, tema koja je okupila osam izlagača;
- Uloga Gradskog muzeja Varaždin u razvoju kulture u Hrvatskoj u proteklih 100 godina kroz iskustva suradnih ustanova, s 13 izlagača;

- Godina 1925. u Varaždinu, s pet izlagača;
- Gradski muzej Varaždin u posljednjih 100 godina iznutra – varaždinski muzealci, umirovljeni i sadašnji – iskustva u radu u proteklim godinama, tema koja je okupila deset varaždinskih muzealaca i dvoje dugogodišnjih bliskih suradnika Muzeja.

Ova obljetnica nije samo pogled unatrag, nego je i prilika da zajedno promislimo o budućnosti muzeja – o njegovoj ulozi, smislu i mjestu u zajednici. Hvala svima koji su svojim znanjem, iskustvom i entuzijazmom pridonijeli stvaranju ovog jubileja te ostavili trag u stoljetnoj priči Gradskog muzeja Varaždin.

Želimo vam uspješan rad i ugodan boravak u Gradskom muzeju Varaždin!

Za Organizacijski odbor skupa:
Elizabeta, Petra i Spomenka

PROGRAM

Gradski muzej Varaždin

Palača Herzer, Franjevački trg 10, Multimedijalna dvorana

ČETVRTAK, 20. 11. 2025.

09:00–9:30

Prijava sudionika

9:30–9:45

Otvaranje skupa

I. Gradski muzeji danas, njihova uloga i značenje u suvremenoj hrvatskoj muzeologiji

9:45–10:00

1. Ivona Marić

Pogled na gradske muzeje u Hrvatskoj

10:00–10:15

2. Miran Bojanić Morandini, Spomenka Težak

Gradski muzej Varaždin – iskustva razvoja Muzeja

10:15–10:30

3. Marijan Špoljar

Za novi muzej – ali prije pola stoljeća

10:30–10:45

4. dr. sc. Goran Zlodi

Posebnosti muzejske dokumentacije u gradskim muzejima – primjer Gradskog muzeja Varaždin

10:45–11:00

5. Jelena Jambrošić Barnjak, dr. sc. Željka Miklošević, dr. sc. Aleksandra Berberih Slana

Gradski muzeji i suvremeni muzeološki izazovi – Muzej grada Zagreba kao studija slučaja

11:00–11:15

PAUZA ZA KAVU

II. Uloga Gradskog muzeja Varaždin u razvoju kulture u Hrvatskoj u proteklih 100 godina kroz iskustva suradnih ustanova

11:15–11:30

6. Iva Validžija

Djelovanje Gradskog muzeja
Varaždin (iz dokumentacijskih
fondova Muzejskog
dokumentacijskog centra)

11:30–11:45

7. dr. sc. Vladimir Huzjan

Višedesetljetna suradnja
Akademijina Zavoda za
znanstveni rad u Varaždinu i
Gradskog muzeja Varaždin

11:45–12:00

8. dr. sc. Siniša Radović

Baština u dijalogu: suradnja
Gradskog muzeja Varaždin
i Zavoda za paleontologiju i
geologiju kvartara

12:00–12:15

9. dr. sc. Ivor Karavanić

Gradski muzej Varaždin
kao partner u proučavanju i
popularizaciji paleolitika

12:15–12:30

10. dr. sc. Saša Kovačević

Kneževski grobovi halštatskog
vremena: rezultati istraživanja
starijeg željeznog doba
varaždinskoga kraja od osnutka
Gradskog muzeja Varaždin do
danas

12:30–14:00

PAUZA ZA RUČAK

14:00–14:15

11. Lea Fabijan

Zaštita vinkovačke kulturno-
povijesne baštine u Gradskom
muzeju Varaždin (1991. – 1997.)

14:15–14:30

12. Maša Hrustek Sobočan

Pomoć, veze i iskustva Gradskog
muzeja Varaždin u osnivanju
Muzeja Međimurja Čakovec

14:30-14:45

13. Jelena Koprek

Gradski muzej Varaždin i
ludbreški kraj

14:45-15:00

PAUZA ZA KAVU

15:00-15:15

14. Dražen Ernečić

Prilog poznavanju suradnje
muzealaca Krešimira Filića i dr.
Leandera Brozovića

15:15-15:30

15. Ana Tuk

Povijest odnosa Gradskog
muzeja Varaždin i Državnog
arhiva u Varaždinu – od
prijepora do suradnje

15:30-15:45

16. Andreja Toljan

Suradnja baštinskih ustanova
na primjeru Gradske knjižnice
Varaždin i Gradskog muzeja
Varaždin – prošlost, sadašnjost i
budućnost

15:45-16:00

17. Nikola Slunjski

Suradnja Centra izvrsnosti za
nacionalnu povijest i Gradskog
muzeja Varaždin

16:00-16:15

18. Sanja Kopjar

Suradnja Gradskog muzeja
Varaždin i Javne ustanove
„Priroda Varaždinske županije“
na zaštiti, interpretaciji i
očuvanju prirodne baštine
Varaždinske županije

16:15-16:30

RASPRAVA

16:30-17:30

RAZGLLED IZLOŽBE
25-A PRIJE 100 LJETA
PALAČA HERZER

19:30-22:00

DOMJENAK
PARK BOUTIQUE HOTEL

PETAK, 21. 11. 2025.

Palača Herzer, Franjevački trg 10,
Multimedijalna dvorana

**III. Godina 1925. u
Varaždinu**

9:30-9:45

19. Ivan Lončar

Područje današnje Hrvatske
1925. – politički okvir

9:45-10:00

20. Davor Kraš

Živjeti u Varaždinu 1925.

10:00-10:15

21. dr. sc. Jelena Blaži

Politički i kulturni diskurs u
varaždinskom tisku 1925.:
prikaz kroz novinarske tekstove
tadašnjih novina

10:15-10:30

22. Siniša Horvat

Mjesto i uloga Varaždinske
gimnazijske ekstenze u
osnivanju Gradskog muzeja
Varaždin

10:30-10:45

23. dr. sc. Neven Budak

Vatroslav Jagić i njegova obitelj

10:45-11:00

PAUZA ZA KAVU

IV. Gradski muzej Varaždin u posljednjih 100 godina iznutra – varaždinski muzealci, umirovljeni i sadašnji – iskustva u radu u proteklim godinama

11:00–11:15

24. mr. sc. Eduard Vargović

Prospektni zapis o uspješnicama Gradskog muzeja Varaždin – Srijeda u Muzeju (2014. – 2024.) i Varaždinski muzealac: Glasilo Gradskog muzeja Varaždin (2017. – 2024.)

11:15–11:30

25. dr. sc. Alojz Jembrih

Prva tiskana knjiga u Varaždinu 1586. pohranjena u Gradskom muzeju Varaždin

11:30–11:45

26. Ljerka Šimunić

Kakvi smo bili (Gradski muzej Varaždin 1980. – 2021.)

11:45–12:00

27. Ivana Droždek

Sva lica Starog grada

12:00–12:15

28. Jelena Rančić

Gradski muzej Varaždin – čuvar glazbene baštine

12:15–12:30

29. Petra Marincel

Sjećanja na izložbenu djelatnost Gradskog muzeja Varaždin sačuvana kroz dokumentaciju

12:30–14:00

PAUZA ZA RUČAK

14:00–14:15

30. Elizabeta Igréc

Tempi passati – težnje i čežnje galerije u sklopu Gradskog muzeja Varaždin

14:15–14:30

31. Nataša Mihinjač

Povijesni razvoj i pitanje identiteta Etnografskog odjela GMV-a u kontekstu etnografske muzeologije

---

14:30-14:45

32. Lovorka Štimac-Dedić

Petrijanec – osvrt na novija istraživanja

14:45-15:00

33. Mia Koščak

Arheološka istraživanja i obnova dvorca Opeka

15:00-15:15

34. Ivana Skuzin

Ružica Košćec – prva kustosica Entomološkog odjela

15:15-15:30

35. dr. sc. Mišel Jelić

Tehnološki iskoraci u radu s herbarijskim i entomološkim zbirkama Prirodoslovnog odjela GMV-a

---

15:30-15:45

**RASPRAVA I ZATVARANJE
SKUPA**

16:00-17:00

**RAZGLED IZLOŽBE
VARAŽDINSKI SPOMENAR
PALAČA PATAČIĆ**

100

GRADSKI MUZEJI DANAS, NJIHOVA ULOGA I ZNAČENJE U SUVREMENOJ HRVATSKOJ MUZEOLOGIJI

Ivona Marić

Muzejski dokumentacijski centar

Pogled na gradske muzeje u Hrvatskoj

Prema podacima Ujedinjenih naroda, više od polovice svjetskog stanovništva danas živi u gradovima, a procjenjuje se da će do sredine 21. stoljeća čak sedam od deset ljudi najvjerojatnije živjeti u urbanim područjima. Potaknuti činjenicom da su upravo gradovi osnivači najvećeg broja hrvatskih muzeja, Muzejski dokumentacijski centar (MDC) posvetio je 53. broj svojeg stručnog časopisa *Informatica Museologica* (2022.) temi budućnosti gradskih muzeja u Hrvatskoj. Iako na svjetskoj razini pri Međunarodnom savjetu za muzeje (ICOM-u) od 2005. godine djeluje Međunarodni odbor za zbirke i djelovanje gradskih muzeja (CAMOC) koji potiče ne samo bavljenje prošlošću gradova, već i njihovom sadašnjošću i budućnošću, unutar naše muzejske zajednice pojam „gradski muzej“ može imati više značenja. Osim što označava muzej čiji je osnivač grad, također može ukazivati na teritorijalno područje koje muzej pokriva svojom građom i djelatnošću. Mnogi muzeji u svom nazivu imaju odrednicu „gradski“, dok su neki „muzeji grada“. Naslanjajući se na teoretski okvir postavljen u istraživanju gradskih muzeja objavljenom u časopisu *Informatica Museologica* 53, za potrebe ovog izlaganja analizirat će se najnoviji podatci dostupni u Registru muzeja, galerija i zbirki u RH, glavnoj bazi podataka o hrvatskim muzejima, kojom upravlja MDC, kao i podatci o posjećenosti muzeja koji se prikupljaju putem godišnjega anketnog upitnika i godišnjih izvješća o radu hrvatskih muzeja. Cilj izlaganja je ponuditi pregled stanja gradskih u odnosu na cjelokupnu sliku hrvatskih muzeja – od muzejskih zbirki, djelatnika i prostornih uvjeta do stalnih postava, pristupačnosti osobama s invaliditetom i posjećenosti.

Miran Bojanić Morandini
Spomenka Težak

Gradski muzej Varaždin

Gradski muzej Varaždin – iskustva razvoja Muzeja

Kroz iskustva kustosice i ravnatelja te sačuvanu dokumentaciju, u našem izlaganju pratimo razvoj varaždinskog muzeja koji je od samog početka djelovanja određen kao gradski. Prva nastojanja i razmišljanja oko uređenja muzeja javljaju se na samom početku 20. stoljeća, a bila su usmjerena na predstavljanje sačuvane lokalne baštine. Zahvaljujući Kulturno-historijskoj izložbi grada Varaždina 1923. i osnivanju udruge Varaždinsko muzealno društvo došlo je do otvorenja Muzeja 1925. Punih dvadeset godina udruga je upravljala Muzejom, temeljeći svoj rad na stručnom, volonterskom angažmanu članova koji su u velikoj mjeri bili gimnazijski profesori te su u velikoj mjeri sami financirali rad. Njihovi planovi i želje ogledali su se u zapošljavanju kustosa (ostvareno 1942.), tiskanju muzejske publikacije (*Spomenica varaždinskog muzeja*, 1935., *Vodič Varaždinskim muzejom* 1943.) i širenju muzejske prezentacije u nove prostore u Starom gradu (1940. prezentirane su 24 prostorije). Nakon Drugog svjetskog rata osnivačka prava nad Muzejom preuzeo je Grad Varaždin. Povećanjem broja predmeta i muzejskih zbirki raste broj odjela, izložbenih prostora i zaposlenih, ali često nesrazmjerno: događa se da pojedini odjel nema kustosa, da pojedini kustos vodi više od deset zbirki, da je otvoren postav u jednoj prostoriji i sl. Stremljenja stručnih djelatnika za prezentacijom građe, načinom obrade, ali i sabiranjem predmeta uvijek su bila velika, često nadilazila financijske mogućnosti.

Iskustva ravnatelja, koji kao ravnatelj radi devet godina, s diskontinuitetom od četiri godine, ukazuju na gotovo desetljeće i pol razvoja Muzeja. Koliko se toga u samo tih 13 godina promijenilo, najbolje govori činjenica o promjeni statusa više od polovine zaposlenika GMV-a, od kojih je dio umirovljen, a dio je novozaposlen. U tom razdoblju promijenila su se tri zakona o muzejima, a na čelu grada izmijenila su se trojica gradonačelnika, svaki sa svojim pristupom i viđenjem uloge Muzeja u kulturi grada Varaždina. No možda je najveću promjenu donijela pandemija koronavirusa, koja je iz temelja izmijenila poimanje normalnog i sve nas prisilila na „novo normalno“. Iskustva u radu Upravnog vijeća, medijskog praćenja kulturnih programa, organizacijskoj strukturi kompleksnog muzeja kakav je GMV, koji ima voditelje 66 zbirki, devet odjela, četiri stalna postava, šest objekata i brojne izložbe i projekte nacionalne i međunarodne važnosti osnova su za promišljanja o budućem razvoju u sljedećih sto godina.

Marjan Špoljar

Muzej grada Koprivnice (u mirovini)

Za novi muzej – ali prije pola stoljeća

Sedamdesetih godina u Hrvatskoj su, nakon pokušaja reformi s početka desetljeća, uslijedile su neke reforme unutar sustava: u politici, gospodarstvu, prosvjeti, pa i u području kulture. To je imalo reperkusije i na muzejski sektor koji se, pojednostavljeno rečeno, počeo postupno deinstitucionalizirati, demokratizirati, osuvremenjivati i povezivati. Muzeji sjeverozapadne Hrvatske imali su u tim procesima važnu ulogu, a jedan od pokretača "otvaranja" bio je upravo varaždinski Muzej. Povijest GMV-a povijest je i suradnje s različitim institucijama, srodnim ustanovama, pojedincima i građanima, društvenim i političkim tijelima. Bez suradnje nijedna se institucija ne može održati na duži rok. Naravno, neka su razdoblja obilježena intenzivnijim suradnjama i otvorenošću, neka pak – uslijed nepoticajnog konteksta, manjka ambicija, politike zatvorenosti i ekskluzivnosti i slično – su u tome pogledu stagnirala. U svojem prilogu osvrćem se na dva uža područja u tim procesima s kraja sedamdesetih i u osamdesetim godinama: na povezivanje i aktivnosti Muzejskog društva sjeverozapadne Hrvatske, posebno oko zajedničkog časopisa „Muzejski vjesnik“, koji je izlazio od 1978. do 1993. godine, a u kojem je uloga GMV-a bila značajna te na problematiku galerijske djelatnosti, a u tom kompleksu na projekt bienalne izložbe „Tri situacije“, koju su sredinom osamdesetih zajednički vodili Gradski muzej Varaždin, Muzej grada Koprivnice i Muzej Međimurja Čakovec. Dakako, referiram se i na neke druge zajedničke galerijske i muzejske projekte GMV-a, posebno sa srodnom institucijom iz Koprivnice. Sve je to pridonijelo da se makar načelno, u svijesti muzealaca počnu usvajati ideja Novog muzeja i muzeološke inovacije koje su u svijetu upravo tih godina bile aktualne, pa i revolucionarne za muzejski sektor.

dr. sc. Goran Zlodi

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Posebности muzejske dokumentacije u gradskim muzejima – primjer Gradskog muzeja Varaždin

Dokumentiranje u muzejskom kontekstu predstavlja sustavno prikupljanje, organiziranje, bilježenje i čuvanje informacija o muzejskim predmetima i kontekstu njihova nastanka, upotrebe i značenja. To je temelj muzejske djelatnosti jer omogućuje očuvanje ne samo fizičkih predmeta, već i njihova nematerijalnog konteksta. Muzejska dokumentacija ima ključnu ulogu u očuvanju, upravljanju i interpretaciji muzejskih zbirki, no njezine specifičnosti značajno ovise o vrsti i funkciji muzeja. Gradski muzeji, kao kompleksne ustanove koje istovremeno obavljaju funkcije baštinskih, kulturnih, edukativnih i identitetskih centara lokalne zajednice, suočavaju se s nizom dokumentacijskih izazova koji ih razlikuju od specijaliziranih ili nacionalnih muzeja. U gradskim muzejima dokumentiranje nadilazi puko bilježenje tehničkih podataka o predmetima. To je proces koji zahtijeva senzibilitet prema lokalnoj zajednici, razumijevanje povijesnog konteksta i interdisciplinarni pristup. U izlaganju će biti predstavljene posebности muzejske dokumentacije u kontekstu višesložnog organizacijskog modela GMV-a, koji uključuje više odjela (Arheološki, Povijesni, Kulturno-povijesni, Etnografski, Prirodoslovni, Galeriju umjetnina, Konzervatorsko-restauratorski, Dokumentacijski i Odjel zajedničkih službi), smještenih na nekoliko fizičkih lokacija. Upravo ta heterogenost i disperziranost zbirki zahtijeva pažljivo usklađivanje dokumentacijskih procesa i dosljednu primjenu standarda u okviru zajedničke jedinstvene baze podataka, bez obzira na raznolikost građe i različitu terminologiju.

ju, a uz istodobno uvažavanje metodoloških pristupa pojedinih temeljnih disciplina. Budući da su gradski muzeji blisko povezani s lokalnom zajednicom (GMV pokriva u svojem djelokrugu grad Varaždin i prostor Varaždinske županije) dodatan naglasak stavlja se na participativne prakse, pri kojima građani sudjeluju u prikupljanju, tumačenju i kontekstualiziranju građe. To otvara važne mogućnosti za povećanje društvene relevantnosti i demokratizacije muzeja, ali i izazove u provjeri vjerodostojnosti i usklađivanju s muzejskim dokumentacijskim standardima. Izlaganje će obuhvatiti i prikaz načina na koje suvremena informacijska tehnologija, putem javnog mrežnog muzejskog kataloga, omogućuje objedinjeno povezivanje, pretraživost i dostupnost građe iz svih zbirki muzeja najširem krugu krajnjih korisnika.

Jelena Jambrošić Barnjak
dr. sc. Željka Miklošević

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

dr. sc. Aleksandra Berberih Slana

Muzej grada Zagreba

Gradski muzeji i suvremeni muzeološki izazovi – Muzej grada Zagreba kao studija slučaja

Gradski muzeji su oduvijek služili kao mjesto na kojem se građani mogu upoznati s konkretnim svjedocima prošlosti, pričama i simboličkim prezentacijama ključnih točaka razvoja i života grada. U kontekstu suvremene muzeologije, međutim, postavlja se niz izazova s kojima se takvi muzeji suočavaju u 21. stoljeću. Za potrebe ovog rada, spomenut ćemo tek one koje se vežu uz rastući broj stanovnika gradova i još značajniji rast različitosti njihovih obilježja – kulturnih, političkih, ekonomskih i društvenih. Iz te perspektive u radu se usmjeravamo na specifično dvije teme – reprezentacija tema i njihova relevantnost te aktivacija građana u radu muzeja – koje, među ostalima, tvore temelj promišljanja za konceptualizaciju budućeg djelovanja Muzeja grada Zagreba i njegova novog stalnog postava. U radu ćemo, stoga, prezentirati samoprocjenu djelovanja Muzeja, s osvrtom na trenutnu stalnu izložbu te mišljenja posjetitelja vezano za iskustvo posjeta kao i njihove stavove o temama koje smatraju relevantnim za prikaz na postavu. Također će se prikazati u kojoj mjeri i na koje načine bi se posjetitelji željeli uključiti u rad muzeja u sklopu njegovih funkcija sabiranja, istraživanja i komunikacije. Cilj rada je na studiji slučaja rasvijetliti problemske točke djelovanja muzeja grada u suvremenom urbanom krajoliku u odnosu na različite zajednice korisnika.

ULOGA GRADSKOG
MUZEJA VARAŽDIN
U RAZVOJU KULTURE
U HRVATSKOJ U
PROTEKLIH 100
GODINA KROZ
ISKUSTVA SURADNIH
USTANOVA

Richard Schickel
1945-2021

PLAK
Re
n
cije

ANIMATORI MALJOSI
DE I ET. 1991-2014

Iva Validžija

Muzejski dokumentacijski centar

Djelovanje Gradskog muzeja Varaždin (iz dokumentacijskih fondova Muzejskog dokumentacijskog centra)

Muzejski dokumentacijski centar (MDC) u svojim fondovima i Zbirci muzejskih plakata čuva obilje dokumentacije koja svjedoči o bogatoj suradnji dviju ustanova, suradnji koja datira iz vremena prvih ravnatelja Krešimira Filića i Antuna Bauera. Dokumentacija Gradskog muzeja Varaždin iz Arhiva MDC-a pokriva razdoblje od 1947. i djelovanje u novim okolnostima nakon Drugog svjetskog rata pa sve do najrecentnijeg izvješća o radu iz 2024. godine. Uz postojeću arhivsku dokumentaciju Muzejski dokumentacijski centar u svojoj Zbirci muzejskih plakata svjedoči o bogatoj izložbenoj djelatnosti ustanove, a kroz fond Personalnog arhiva zaslužnih muzealca (u koji su uključena četiri djelatnika ove ustanove) imamo i „osobni uvid“ kako je bilo raditi u ovom muzeju. Fototeka MDC-a u svojem fundusu čuva niz fotografija od kojih je vrijedno spomenuti one nastale povodom 25. obljetnice osnivanja Gradskog muzeja Varaždin čiji sudionici svjedoče o mjestu i važnosti ove ustanove. Kako je Gradski muzej Varaždin formalno tek četvrti gradski muzej osnovan u Hrvatskoj, odmah nakon Dubrovačkih muzeja, Muzeja grada Zagreba i Muzeja grada Karlovca dijalog i postavljanje konkretnih postulata profesionalnog muzejskog djelovanja je trajna oznaka kvalitetnog rada ove ustanove, a njegov utjecaj na razvoj muzejske djelatnosti bit će fokus ovog predavanja.

dr. sc. Vladimir Huzjan

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni rad u Varaždinu

Višedesetljetna suradnja Akademijina Zavoda za znanstveni rad u Varaždinu i Gradskog muzeja Varaždin

U proteklih 100 godina, otkad je osnovan Gradski muzej Varaždin, može se pitati o njegovoj suradnji s nekadašnjom Jugoslavenskom, a danas Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti. Na osnovi digitalizirane baze podataka Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti „Dizbi“ i objavljene literature, pokazat će se u kojoj je mjeri Akademija surađivala s varaždinskim Muzejom te koliko je Gradski muzej Varaždin kao tema bio prisutan u Akademijinoj nakladi. U istom kontekstu spomenut će se i istaknuti pojedinci varaždinske muzeologije, poput Krešimira Filića. Na kraju dat će se odgovor je li suradnja Gradskog muzeja Varaždin i Hrvatske akademije dobila pravi zamah nakon osnutka njezina Zavoda za znanstveni rad u Varaždinu 1983. godine?

dr. sc. Siniša Radović

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za paleontologiju i geologiju kvartara

Baština u dijalogu: suradnja Gradskog muzeja Varaždin i Zavoda za paleontologiju i geologiju kvartara

Suradnja nacionalnih znanstvenih institucija, poput Zavoda za paleontologiju i geologiju kvartara Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU), i regionalnih muzeja, kao što je Gradski muzej Varaždin, ključna je za očuvanje i interpretaciju prirodne i kulturne baštine. Dugogodišnje partnerstvo ovih dviju ustanova posebno se istaknulo kroz zajednički rad na istraživanjima špilje Vindija – jednog od najvažnijih paleontoloških i arheoloških lokaliteta u Europi, premda se suradnja odvija i u drugim kontekstima. Vindija je posebno značajna zbog bogatih naslaga koje obuhvaćaju razdoblja od srednjeg paleolitika do srednjeg vijeka, a najpoznatija je po nalazima fosilnih ostataka neandertalaca. Ti su nalazi ključni za razumijevanje biološke i kulturne povijesti čovjeka, uključujući i pitanja prijelaza s neandertalaca na anatomske moderne ljude. Početna istraživanja špilje vodio je učitelj Stjepan Vuković, pionir lokalne arheologije, čiji se nalazi danas čuvaju u Gradskom muzeju Varaždin. On je bio mentor mladom Mirku Malezu, koji je kao srednjoškolac sudjelovao u arheološkim istraživanjima u varaždinskom kraju. Kasnije, kao akademik i voditelj Zavoda za paleontologiju i geologiju kvartara HAZU, Malez je nastavio istraživanja u Vindiji, otkrivši neke od najvažnijih ostataka neandertalaca u Hrvatskoj i svijetu. Ti se nalazi danas čuvaju u Zavodu u Zagrebu. Iako je zagrebačka zbirka bročano veća i međunarodno poznatija, obje zbirke čine neprocjenjivu vrijednost hrvatske znanstvene i muzejske baštine. Valja ih promatrati kao sestrinske – s naglaskom na uzajamno međuin-

stitucijsko poštovanje, suradnju i razmjenu znanja. Povodom obilježavanja 100 godina od osnutka Gradskog muzeja Varaždin, ovo predavanje – iz perspektive Zavoda – ističe Muzej ne samo kao čuvar građe, već i kao aktivnog partnera u znanstvenom radu, edukaciji i popularizaciji. Vindija je tako postala most između lokalne zajednice i međunarodne znanstvene scene – primjer kako zajedničkim djelovanjem baština dobiva novi život.

dr. sc. Ivor Karavanić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Gradski muzej Varaždin kao partner u proučavanju i popularizaciji paleolitika

Paleolitik ili starije kameno doba najstarije je razdoblje ljudske prošlosti. Gradski muzej Varaždin čuva bitne nalaze iz tog razdoblja, napose artefakte iz Punikva i Vindije. Obrada tog materijala, ali i potraga za novim nalazištima, odvija se u suradnji s više vanjskih stručnjaka. Posebno je značajna i suradnja u popularizaciji navedenog razdoblja kroz izložbe i radionice. Gradskom muzeju Varaždin stoga je 2025. godine Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu dodijelio zahvalnicu za suradnju u znanstvenim istraživanjima i popularizaciji prapovijesti.

dr. sc. Saša Kovačević

Institut za arheologiju

Kneževski grobovi halštatskog vremena: rezultati istraživanja starijeg željeznog doba varaždinskoga kraja od osnutka Gradskog muzeja Varaždin do danas

Varaždinska županija ima raznoliku i bogatu arheološku baštinu u rasponu od paleolitika do novoga vijeka. Jedno od ishodišta istraživanja halštatskog razdoblja područja kontinentalne Hrvatske bilo je upravo uz rijeku Dravu, istočno od Varaždina. Arheološka istraživanja koja su proveli S. Vuković, K. Vinski-Gasparini i M. Šimek u dobrom dijelu su definirala kulturno-kronološki slijed prapovijesti i starijeg željeznog doba na jugozapadno-panonskom području. Arheološka istraživanja koja proteklih godina provodi Institut za arheologiju iz Zagreba, oslanjaju se na napore prethodnih generacija. U predavanju ćemo izvijestiti o ključnim točkama istraživanja starijeg željeznog doba od osnutka Gradskog muzeja Varaždin do danas. Poseban naglasak bit će stavljen na rezultate najnovijih arheoloških i interdisciplinarnih istraživanja na području sliva rijeka Plitvice i Bednje, osobito na analize nalaza iz „kraljevske grobnice“ istočnohalštatskog kruga Gomile iz Jalžabeta.

Lea Fabijan

Gradski muzej Vinkovci

Zaštita vinkovačke kulturno-povijesne baštine u Gradskom muzeju Varaždin (1991. – 1997.)

Gradski muzej Vinkovci pretrpio je veliku štetu tijekom ratnih razaranja od 1991. godine. Tijekom tog mračnog razdoblja gotovo je uništena zavičajna kulturno-povijesna baština grada koju je Muzej čuvao i njegovao od svog osnivanja 1946. godine. S ciljem da se u potpunosti izbriše kultura i povijest Vinkovaca, dolazi do devastiranja prapovijesnih, antičkih i srednjovjekovnih lokaliteta, zgrade muzeja, njegove građe te svih drugih kulturnih spomenika i objekata. Zgrada muzeja je stalnim granatiranjem, počevši od 14. rujna 1991. do 5. kolovoza 1995. godine, pretrpjela oštećenje krova i pokrova, pročelja, izbijeni su prozori i fasada je u potpunosti uništena. Na zgradi Galerije u potpunosti su oštećeni fasada i krov. Rad muzeja je zaustavljen zbog velike opasnosti nad djelatnicima Muzeja i njegovom građom. Povećanjem ratne agresije u Vinkovcima, tadašnji djelatnici i pripadnici Hrvatske vojske s ciljem da sačuvaju dio kulturne baštine svog grada, pakiraju najvrjedniju građu s muzejskih odjela u stotinjak drvenih sanduka. Muzejska i galerijska građa je bila premještena na pet lokacija diljem grada (u podrumu obiteljskih kuća Vinkovčana), ali je i dio donesen pod zaštitu Gradskog muzeja Varaždin. Osim što je grad Varaždin tijekom tog razdoblja ugostio vinkovačke izbjeglice, ponajviše djecu i srednjoškolce, Gradski muzej Varaždin otvorio je svoja vrata Gradskom muzeju Vinkovci kako bi zaštitio vinkovačku kulturnu i povijesnu baštinu. Među građom koja je pronašla svoj privremeni dom u Varaždinu je rukopisna povelja o dodjeli grba Gradu Vinkovcima, Reljkovićev *Satir*, Pavičićeva Vu-

kovska župa, galerijske zbirke, inventarne knjige i etnološki predmeti kao nositelji kulturnog identiteta grada Vinkovaca i cijele Slavonije. Zahvaljujući pomoći Gradskog muzeja Varaždin u najmračnijem dijelu vinkovačke povijesti, Gradski muzej Vinkovci je nakon ratnih strahota nastavio s radom, sačuvao građu i proširio djelatnost, te nam omogućio da danas na ovakvom primjeru međuinstitucionalne suradnje nastavimo razvijati svijest budućih generacija muzealaca i kulturnjaka o važnosti stvaranja odnosa među muzejskim i drugim kulturnim institucijama.

Maša Hrustek Sobočan

Muzej međimurja Čakovec

Pomoć, veze i iskustva Gradskog muzeja Varaždin u osnivanju Muzeja Međimurja Čakovec

Današnji Muzej Međimurja Čakovec osnovan je prvotno kao Gradski muzej Čakovec 19. veljače 1954. godine. Novootvorena ustanova definirana je kao kompleksan muzej zavičajnog tipa, što je i dan-danas. Od samih početaka muzejska sakupljačka politika vezana je uz područje Međimurja, a karakter je definiran kao kulturno-prosvjetni. Na obljetnicu Dana oslobođenja Međimurja 4. travnja 1954. godine u Domu sindikata postavljena je kulturno-historijska izložba čiji je cilj bio poticanje građana na poklanjanje predmeta umjetničke i povijesne vrijednosti u budući muzej. Potaknuti izložbom mnogi su građani ponudili predmete na otkup Muzeju po povoljnim cijenama, dok ih je manji broj predmete poklonio. Kako bi se skrenula pozornost javnosti na potrebu i važnost osnivanja muzeja, održano je i javno predavanje tadašnjeg direktora Gradskog muzeja Varaždina, Krešimira Filića. Kolege iz Varaždina bili su upućeni i konzultirani u vezi osnivanja čakovečkog muzeja od samih začetaka te uvijek spremni pomoći. Dio materijala za stalni postav muzeja Čakovčani su dobili iz varaždinskog muzeja, koji je čuvao neka od materijalnih svjedočanstva međimurske povijesti na pohrani. Filić i prvi ravnatelj čakovečkog muzeja Aleksandar Schulteis družili su se kasnije i na formalnim i neformalnim muzejskim okupljanjima, proslavama i izletima. Može se reći da su iskustva i pomoć Gradskog muzeja Varaždin bili od velike važnosti u osnivanju danas najvećeg i najznačajnijeg međimurskog muzeja koji je u 2024. godini obilježio 70. obljetnicu.

Jelena Koprek

Muzej grada Ludbrega

Gradski muzej Varaždin i ludbreški kraj

Gradski muzej Varaždin od svojih početaka aktivno djeluje na ludbreškom području, provodeći različite projekte, bilo samostalno ili u suradnji s lokalnim stanovništvom, institucijama ili udrugama. Među njima se ističu brojna arheološka istraživanja, koja su pridonijela boljem razumijevanju bogate kulturne baštine ovoga kraja. Posebno vrijedi istaknuti suradnju s Marijom Winter, ludbreškom kroničarkom, čiji su doprinosi u prikupljanju i očuvanju lokalne povijesti bili dragocjeni za muzejski rad. Od posebnog je značaja bila i suradnja s višom kustosicom Gradskog muzeja Varaždin, Ljerkom Albus, na obradi građe Zavičajne zbirke, čime je postavljen temelj za sustavno proučavanje i prezentaciju lokalne kulturne baštine, a nakon toga i kao temelj za osnivanje i daljnji razvoj Muzeja grada Ludbrega.

Dražen Ernečić

Muzej grada Koprivnice

Prilog poznavanju suradnje muzealaca Krešimira Filića i dr. Leandera Brozovića

Ovaj prilog prikazuje kroz nekoliko segmenata višegodišnju suradnju Krešimira Filića i dr. Leandera Brozovića, dvojice istaknutih hrvatskih pionira muzealaca i osnivača Gradskog muzeja Varaždin (16. 11. 1925.) i Muzeja grada Koprivnice (12. 11. 1945.). Po osnutku koprivničkog muzeja dr. Brozović je pokrenuo i kao urednik objavljivao časopis *Zbornik Muzeja grada Koprivnice* od 1946. do 1953. godine. U prvom broju K. Filić objavio je naslov „Koprivnički mesari prepisuju pravila varaždinskog mesarskog ceha g. 1697.“. Time se pridružio ondašnjim eminentnim imenima hrvatske kulture i znanosti od Emilija Laszowskog, dr. Franje Bučara, Julija Benešića, dr. Kamila Dočkala, dr. Milovana Gavazzia, dr. Marka Kostrenčića, dr. Milana Stahuljaka, dr. Luje Thallera, Adolfa Wiserta, dr. Vinka Žganeca, do Branke Vikić, a koji su svojim radovima snažno pridonijeli razvoju muzeologije i historiografije koprivničke Podravine. Višedesetljetno nastojanje dr. Brozovića oko osnutka muzeja u Koprivnici rezultiralo je osnivanjem Muzeja grada Koprivnice 12. studenoga 1945. godine, po svršetku Drugog svjetskog rata, u sklopu Doma Kulture i Gradskog narodnog odbora. Prvi muzejski postav otvoren je za javnost 27. srpnja 1951. uz Dan ustanka naroda Hrvatske, na prvom katu kuće muzejskog mecena dr. Stanka Sulimanovića, u srednjovjekovnoj ulici uz crkvu sv. Nikole, a među uzvanicima bio je i direktor varaždinskog muzeja K. Filić. U organizaciji Muzeja grada Koprivnice organizirana je proslava otkrića biste književnika Frana Galovića, autora akademskog kipara Ivana Sabolića, 31. listopada 1954. u

njegovu rodnu selu Peterancu kod Koprivnice. Na poziv direktora muzeja dr. Brozovića na svečanosti je uz Dobrišu Cesarića, Gustava Krkleca, Dragutina Tadijanovića, Antu Neimarevića, Vladimira Kovačića prisustvovao i govorio Krešimir Filić. Filić je bio urednik vodiča *Muzeji sjeverne Hrvatske* (Varaždin, 1957.) kojeg je objavilo Društvo muzejsko-konzervatorskih radnika Narodne Republike Hrvatske, a u kojem je uz muzeje u Bjelovaru, Čakovcu, Krapini, Križevcima, Trakošćanu, Varaždinu i Varaždinskim Toplicama, u suradnji s dr. Brozovićem objavio i muzeografski pregled koprivničkog muzeja. O njihovoj muzealnoj suradnji govori i korespondencija koja se čuva u fundusima oba muzeja; pismo dr. Brozovića u Varaždin Filiću od 6. veljače 1954. i dopisnica Filića u Koprivnicu dr. Brozoviću od 26. prosinca 1956. godine. Naposljetku, na pogrebu dr. Leandera Brozovića na koprivničkom gradskom groblju 2. rujna 1962. u ime Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NRH oprostio se i Krešimir Filić.

Ana Tuk

Državni arhiv u Varaždinu

Povijest odnosa Gradskog muzeja Varaždin i Državnog arhiva u Varaždinu – od prijepora do suradnje

Izlaganje će predstaviti povijest odnosa Gradskog muzeja Varaždin i Državnog arhiva u Varaždinu, dviju baštinskih ustanova koje dijele zajedničku misiju prikupljanja, zaštite i obrade povijesnih artefakata s područja Varaždina i okolice. Iako muzejski fondus obuhvaća širi raspon artefakata od arhivskih spremišta, obje ustanove pohranjuju dio istovrsnog gradiva – pisanih dokumenata, fotografija, razglednica, plakata, pečata, karata i zemljovida. Osnivanjem Arhiva grada Varaždina 1950. godine fokus kulturne pozornosti okreće se pitanju raspodijele pisanih tragova prošlosti: gradskih spisa, ostavštine znamenitih obitelji i pojedinaca, dokumentacije o političkim, gospodarskim, kulturnim, sportskim, zdravstvenim i inim okolnostima koje su formirale društveni identitet Varaždina. Dvije istaknute ličnosti varaždinske kulturne scene, direktor Gradskog muzeja Krešimir Filić i direktor Arhiva Mirko Androić mimoišle su se i sukobile u stavovima o institucionalnom razgraničenju arhivskog i muzejskog fundusa. Izlaganje će se fokusirati na prijepor o raspodijeli artefakata te prikazati daljnji razvoj i unapređenje odnosa koji su rezultirali današnjom produktivnom suradnjom i sinergijom dviju ustanova u očuvanja nasljeđa i oblikovanju kulturnog identiteta grada Varaždina.

Andreja Toljan

Gradska knjižnica i čitaonica „Metel Ožegović“ Varaždin

Suradnja baštinskih ustanova na primjeru Gradske knjižnice Varaždin i Gradskog muzeja Varaždin – prošlost, sadašnjost i budućnost

Baštinske ustanove (knjižnice, muzeji, arhivi), imaju pregršt zajedničkih osobina, ali i zadaća. Prvenstveno se bave očuvanjem i promocijom kulturne baštine koja je neodvojiv dio tradicije te iznimno važna za identitet lokalne zajednice i njihovih sugrađana. Gradska knjižnica Varaždin i Gradski muzej Varaždin, dvije su institucije koje čine neizostavan dio kulturne panorame Varaždina, s duboko utemeljenom tradicijom i postignućima koja sežu izvan lokalnih granica. Obje su neprofitne ustanove, stoga im je zajednički cilj i osiguranje sredstava za provedbu svojih programa i aktivnosti. Zajedničkim djelovanjem otvoren im je put do većih i različitih skupina građana kojima knjižnice i muzeji namjeravaju postati važan sudionik u njihovom životu. Neosporna je i njihova uloga u razvijanju i provedbi informacijske i čitalačke pismenosti, posebno danas u novom digitalnom dobu kada se informacijskom i komunikacijskom tehnologijom osigurava pristup različitim sadržajima i kulturama, s ciljem očuvanja i dostupnosti originalnih dokumenata i građe. Stoga je od najvećeg značaja poticanje njihove uske suradnje kako bi im se omogućila razmjena iskustva, ideja i informacija, kao jedan od preduvjeta za kvalitetno ispunjavanje svojih ciljeva i zadaća. Izlaganjem će se prikazati tijek suradnje dviju spomenutih institucija, posebno od 80-ih godina prošlog stoljeća (prilikom obilježavanja 800. obljetnice Grada Varaždina), procesa digitalizacije starih novina i časopisa početkom 21. stoljeća, do savjetodavne uloge, kao

i posudbe vrijedne knjižnične građe, neophodne pri osmišljavanju i provedbi izložbenih pothvata. Suradnja Gradske knjižnice Varaždin i Gradskog muzeja Varaždin poticaj je za promišljanje o baštinskim ustanovama i njihovu doprinosu kulturi i očuvanju zavičajne i kulturne baštine, uz neosporan i nemjerljiv doprinos cjeloživotnom obrazovanju i znanosti.

Nikola Slunjski

Druga gimnazija Varaždin

Suradnja Centra izvrsnosti za nacionalnu povijest i Gradskog muzeja Varaždin

Suradnja Gradskog muzeja Varaždin i Centra izvrsnosti za nacionalnu povijest Varaždinske županije datira od osnivanja Centra 2020. godine, koji je prvi takav centar za nacionalnu povijest u Republici Hrvatskoj. Centar izvrsnosti zamišljen je kao mjesto gdje će učenici koji su posebno zainteresirani za povijest moći učiti dodatne sadržaje vezane uz našu bogatu prošlost. Time će, ne samo produbiti svoje činjenično znanje, nego će moći dobiti i širi uvid u sve ono što je oblikovalo naš nacionalni identitet kroz protekla stoljeća. Sjedište centra je Druga gimnazija Varaždin. Centar godišnje ima tridesetak učenika polaznika, od sedmog razreda osnovne do četvrtog razreda srednje škole. Obrazovni sadržaji su podijeljeni na 10 modula intrigantnih naziva koji u osnovi prate tradicionalnu periodizaciju hrvatske povijesti od antičkih korijena hrvatskog prostora i dolaska Hrvata do Domovinskog rata. U Centru trenutno radi šest profesora-mentora koji učenicima pomažu u radu. Rezultat njihova rada i proučavanja su mali učenički istraživački radovi iz različitih razdoblja hrvatske povijesti. Osim toga, Centar organizira i prigodne izložbe, predavanja, terenske nastave i posjete lokalnim muzejima i drugim obrazovnim i kulturnim institucijama. U svojem radu s učenicima Centar stavlja veliki naglasak na proučavanju lokalne povijesti samog grada Varaždina i Varaždinske županije. Zato je jedan od ključnih preduvjeta uspješnog rada Centra suradnja s Gradskim muzejom Varaždin. Ona je u ovih pet godina bila jako dobra i dosad je ostvaren čitav niz uspješnih suradnji. U radu će biti opi-

sane teme kroz koje su Centar i Gradski muzej surađivali poput: „Varaždin – glavni grad Hrvatske“, „Cehovi“, „Moda u Hrvatskoj u 18. stoljeću“, „Varaždinska građanska garda“ itd. Ostvarena je suradnja i u priređivanju dviju izložbi: „Holokaust u Varaždinu“ i „Pogrebni običaji u Egiptu“. Uz sve to, učenici Centra su dodatne sadržaje iz varaždinske i nacionalne povijesti mogli usvojiti i posjećivanjem prigodnih izložbi u organizaciji Gradskog muzeja Varaždin.

Sanja Kopjar

JU Priroda Varaždinske županije

Suradnja Gradskog muzeja Varaždin i Javne ustanove „Priroda Varaždinske županije“ na zaštiti, interpretaciji i očuvanju prirodne baštine Varaždinske županije

Područje Varaždinske županije prostor je bogat raznolikim prirodnim i kulturnim nasljeđem, pri čemu je uloga Muzeja kao čuvara zanimljivih i jedinstvenih informacija i dokumenata neprocjenjiva. Specijalizirani odjeli GMV-a prikupljaju, čuvaju, izučavaju i prezentiraju razne prirodne koje su svjedočanstva nekadašnje biološke, krajobrazne i geološke raznolikosti Varaždinske županije, ali i kulturno-povijesnu, povijesnu i arheološku građu koja istovremeno nudi uvid u prošlost i događanja unutar pojedinih zaštićenih područja Varaždinske županije. S obzirom na brojnost prikupljenih uzoraka, raznovrsnost materijala i obuhvaćenost staništa, današnja prirodoslovna zbirka GMV-a dragocjena je dokumentacija o prirodi Varaždinske županije i nekada prisutnim biljnim i životinjskim vrstama, koja uvelike pomaže pratiti promjene do kojih u prirodi neizbježno dolazi. Također, bogata paleontološka i arheološka muzejska zbirka ima veliku vrijednost i važnost u valorizaciji zaštićene prirodne i kulturne baštine, a od iznimnog je značaja za razumijevanje, interpretaciju, prezentaciju i popularizaciju pojedinih zaštićenih prirodnih područja Varaždinske županije. Suradnja između GMV-a i JU „Priroda Varaždinske županije“ nametnula se kao logična potreba i poveznica prema zajedničkom cilju zaštite, interpretacije i očuvanja baštine Varaždinske županije.

Kroz gotovo četvrt stoljeća od osnutka JU „Priroda Varaždinske županije“, primjeri suradnje s GMV-om vrlo su različiti: od suradnje na pripremi izložbenog postava, istraživanjima raznolike flore, faune i prirodnih staništa Varaždinske županije, suradnje na izradi znanstveno-popularnih tiskanih djela o vrijednoj prirodnoj i kulturnoj baštini, pa sve do suradnje na edukaciji šire javnosti i organizaciji različitih događaja, upravo u cilju prikupljanja i pružanja informacija o zanimljivim pojavama koje ukazuju na značenje i vrijednost naše baštine, što je ujedno i pretpostavka za njezinu učinkovitiju zaštitu. Dosadašnje iskustvo pokazuje nam da kroz suradnju između stručnjaka i institucija, kroz prijenos znanja i praktičnih iskustava, zajedničkim snagama možemo postići više na zaštiti, interpretaciji i očuvanju našeg prirodnog i kulturne baštine.

GODINA 1925. U VARAŽDINU

Ivan Lončar

Prva gimnazija Varaždin

Politička realnost prostora današnje Hrvatske 1925.

Temeljna odrednica političko-upravnog uređenja prostora današnje Hrvatske postavljena je usvajanjem *Vidovdanskog ustava* 28. 6. 1921. i zatim, na temelju članka 135. Ustava, donešenjem *Uredbom o podjeli zemlje na oblasti* i *Zakonom o oblasnoj i sreskoj samoupravi* iz travnja 1922.

Povijesne pokrajine Hrvatska-Slavonija i Dalmacija prestale su i formalno postojati. Novoosnovane upravne jedinice na njihovu tlu (Primorsko-krajiška, Zagrebačka, Osječka, Srijemska, Splitska i Dubrovačka oblast) tek su trebale zaživjeti; izbori za oblasne skupštine održani su u siječnju 1927.

Politički život Kraljevine SHS zahtijevao je od stranaka na prostoru Hrvatske-Slavonije i Dalmacije izgradnju novih ideoloških postavki i usvajanje novih metoda djelovanja. Uvođenje općeg glasa za muškarce na državnoj razini učinilo je nekadašnje građanske stranke irelevantnima u političkim borbama koje su uslijedile nakon donošenja *Vidovdanskog ustava*. Kao nova premoćna snaga pojavila se Hrvatska republikanska seljačka stranka (HRSS). Stranka postoji i djeluje u Hrvatskoj-Slavoniji već desetljeće i pol; građanske stranke bile su svjesne njezina mogućeg uspona, no duboki politički i društveni jaz između grada i sela te zanemarivanje interesa i potreba seljačkog svijeta onemogućili su tim strankama zadobivanje političkog povjerenja iz tih sredina.

Nakon velikog uspjeha HRSS-a na izborima za Ustavotvornu skupštinu 1920., stranka je i dalje bila zagonetka. Možda je to privremeni rezultat kaotičnih poslijeratnih prilika. Stjepan Radić ističe se kao neupitni autoritet u stranci; on donosi odluke koje tijela stranke potvrđuju bespogovor-

no, a njegovi postupci pokazuju duboko poznavanje narodne duše. HRSS odbija priznati Ustav, poslati zastupnike u Skupštinu, centralizaciju uprave te poništavanje hrvatske države.

Novi izbori za Skupštinu održani 18. ožujka 1923. potvrđuju krah zamisli o narodnom jedinstvu. Radikalna stranka preuzima većinu srpskih glasova, HRSS hrvatskih, SLS slovenskih, a JMO bošnjačkih (ili muslimanskih). Nova radikalna vlada gubi većinu u Skupštini nakon dolaska prvih zastupnika HRSS-a u beogradsku Skupštinu u ožujku 1924. HRSS traži sporazum s glavnom srpskom strankom o preuređenju zemlje kojim bi bila priznata hrvatska narodna i državna individualnost. Kralj i vodstvo Radikalne stranke odlučili su se za policijski i sudski progon HRSS-a. Novi izbori za Skupštinu 8. 2. 1925. potvrđuju otpornost stranke na policijsko i sudsko nasilje. Dana 27. 3. Pavle Radić daje izjavu u ime stranke kojom priznaje sveukupno političko stanje koje na temelju *Vidovdanskog ustava* postoji danas u zemlji. Dojam te izjave u političkoj javnosti bio je potresan i neočekivan. Evolucijski razvoj stranke time se nastavio. 18. 7. 1925. sastavljena je vlada *Narodnog sporazuma* koju sačinjavaju Radikalna stranka i HRSS. Veliki interesi zajedničke narodne države triju sadašnjih naroda Srba, Hrvata i Slovenaca bit će uređeni i unaprijeđeni na temelju narodnog suvereniteta i seljačke demokracije. 15. 8. 1925. u Zagrebu je priređen veliki Svesokolski slet Hrvatskih sokola kao vrhunac proslave tisućgodišnjice hrvatskoga kraljevstva, a na kojem su kralj i kraljica dočekani burnim ovacijama.

Davor Kraš

Gradski muzej Varaždin

Živjeti u Varaždinu 1925.

Godina 1925. kronološki je smještena u samo središte ludih dvadesetih, desetljeća koje je započelo velikim optimizmom i vjerom u bolji svijet nakon užasa Prvog svjetskog rata, da bi završilo Velikom gospodarskom krizom koja je ponovo vratila svijet u mračna vremena i koja je bila okidač za događaje koji će uslijediti desetak godina kasnije. Varaždin je 1925. bio regionalno središte sjevernog dijela Hrvatske, dovoljno blizu Austrije i Zagreba da bi mogao preuzimati utjecaje koji su dolazili iz tih većih područja, a opet dovoljno daleko da bi mogao živjeti na način koji je stanovnicima grada najviše odgovarao. U izlaganju će biti riječi o gospodarskoj aktivnosti Varaždinaca, ustanovama u kojima su se obrazovali, o društvima kojih su bili aktivni članovi ili su ih podupirali, o njihovim sportskim aktivnostima i općenito o životu u novoj državnoj zajednici, u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca. Nezaobilazna tema bila je i politika, posebno naglašena činjenicom da su te godine bili održani i izbori za gradsko zastupstvo koji su, barem nakratko, prekinuli razdoblje političke nestabilnosti. 1925. u Varaždinu bila je i godina okruglih obljetnica; obilježavalo se 175 godina od osnutka Varaždinske građanske garde, Hrvatsko pjevačko društvo „Vila“ svečano je proslavilo svoju pedesetu obljetnicu, a na državnoj se razini slavilo tisuću godina postojanja Hrvatskog Kraljevstva. I na kulturnome polju 1925. je godina ostavila traga u povijesti grada Varaždina i njegove okolice. Ponukani uspjehom velike Kulturno–historijske izložbe grada Varaždina, koja je bila održana 1923., Varaždinsko muzealno društvo je 16. studenoga 1925. doživjelo vrhunac svoga djelovanja otvaranjem varaždinskog muzeja u prostorijama Staroga grada, četvrtog najstarijeg gradskog muzeja na području Republike Hrvatske. Svaki segment izlaganja bit će popraćen fotografijama onodobnih predmeta ili događaja, a koje se nalaze u fondusu Gradskog muzeja Varaždin.

dr. sc. Jelena Blaži

Sveučilište Sjever

Politički i kulturni diskurs u varaždinskom tisku 1925.: prikaz kroz novinarske tekstove tadašnjih novina

Rad analizira politički i kulturni diskurs u varaždinskom tisku 1925. godine na temelju novinarskih tekstova tadašnjih novina. Fokus je na načinima oblikovanja javnog mnijenja, ključnim temama koje su dominirale medijskim prostorom te utjecaju političkih i društvenih okolnosti na novinarski stil i sadržaj. Kroz analizu izvora, istražuje se kako su lokalni mediji reflektirali društvene promjene, političke ideje i kulturne vrijednosti tog vremena, ali i tenzije u životu Varaždina prije stotinu godina. Metodološki pristup temelji se na kvalitativnoj analizi sadržaja odabranih novinskih izdanja, a posebna pozornost posvećena je prikazu političkih aktera i kulturnih tema. Tadašnje varaždinske novine služile su kao platforma za političko djelovanje, ali i kulturnu afirmaciju, potvrđujući se kao važan segment u oblikovanju javnog mnijenja. Uz povijesnu analizu konteksta političkih i kulturnih zbivanja, provest će se i komparativna analiza novinskih tekstova kako bi se identificirali dominantni diskursi. Statistički će se utvrditi učestalost objave određenih tema i ključnih pojmova, kako bi se utvrdilo u kojoj mjeri su lokalni mediji reflektirali društvene promjene i kulturne vrijednosti toga vremena. Ovaj rad doprinosi razumijevanju uloge lokalnih medija u političkoj i kulturnoj povijesti Hrvatske te pruža uvid u dinamiku društvenih procesa u Varaždinu 1925. godine. Ključne riječi: varaždinski tisak, lokalni mediji, kulturni diskurs, političke ideje, društvene promjene, politički i kulturni diskurs.

Siniša Horvat

Prva gimnazija Varaždin (u mirovini)

Mjesto i uloga Varaždinske gimnazijske ekstenze u osnivanju Gradskog muzeja Varaždin

Varaždinska gimnazijska ekstenza bila je utemeljena u zimskim mjesecima 1920. godine i ubrzo je postala ključni nositelj neformalnog obrazovanja i nezaobilazni čimbenik u kulturnom i društvenom životu međuratnog Varaždina. Njezini utemeljitelji i nositelji njezinih aktivnosti bili su profesori varaždinske Gimnazije oko kojih se okupila varaždinska inteligencija, uglavnom iz redova medicinske i pravne struke. U prvim godinama svojeg djelovanja, Ekstenza je razvila bogatu kulturno-prosvjetnu aktivnost, organizirajući poučna javna predavanja, cikluse predavanja, analfabetske tečajeve i domaćinske tečajeve. Poticala je osnivanje seoskih školskih kuhinja te je za najmlađe, priređivala javno pripovijedanje priča za djecu u Varaždinu i njegovoj okolini. Budući da je 1922. godine umro njezin prvi predsjednik prof. Josip Lacković, Ekstenza je pristupila izboru novog vodstva. Predvođena novoizabranim predsjednikom, prof. Franjom Koščecom i tajnikom prof. Krešimirom Filićem, Ekstenza je nastavila poboljšavati svoju djelatnost i u kvalitativnom i u kvantitativnom pogledu. Uspješno je surađivala sa varaždinskom zdravstvenom službom i sa sebi sličnim ustanovama u zemlji, pomagala je osnivanje i rad raznih udruga i pozitivno utjecala na rad i aktivnosti varaždinske Gimnazije, organizirala je i sudjelovala u organiziranju kulturnih manifestacija. Jedna od najupečatljivijih akcija Ekstenze bila je Kulturno-historijska izložba grada Varaždina. Uz podršku ostalih varaždinskih udruga, Ekstenza ju je uspješno realizirala tijekom kratkog razdoblja od dva i pol mjeseca. Izlož-

ba je u razdoblju od 14. do 22. srpnja 1923. godine bila postavljena u prostorima varaždinske Gimnazije, predstavljajući bogatu kulturno-povijesnu ostavštinu grada Varaždina i njegove okolice, nastalu i očuvanu tijekom proteklih stoljeća. Izazvala je veliko zanimanje stručnjaka i javnosti te je ukazala na postojanje materijalne osnove za osnutak Muzeja. Ubrzo je uslijedilo osnivanje Varaždinskog muzealnog društva čiji je primarni cilj bio osnivanje Gradskog muzeja Varaždin, što je dvije godine kasnije ostvareno u okviru trodnevne proslave obilježavanja tisućljetnice Hrvatskog Kraljevstva.

dr. sc. Neven Budak

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Vatroslav Jagić i njegova obitelj

Vatroslav Jagić rodio se u obitelji čizmarskoga majstora Vinka i kućanice Ane, rođene Kraljek. Jagićevi su potjecali iz Gotalovca, odnosno Zajezde, gdje se na Jagić-bregu nalazila zadruha Jagića. Majka mu je pohađala školu kod varaždinskih uršulinki i voljela je čitati kajkavske knjige, pa su u kući imali malu knjižnicu, što je očito utjecalo na dječaka i njegovu braću. Roditelji su željeli da im sin postane svećenik, zbog čega su poticali njegovo obrazovanje, kao i obrazovanje njegove braće. Poticajno kućno okruženje bilo je očito važno za Jagićev intelektualni razvoj, iako mu je karijera krenula u drugom smjeru. Oženio se Sidonijom, koja je bila rođena Struppi, čija je majka imala djevojačku školu u Zagrebu. Kako je gospođa Struppi, rođena Kindermann, bila podrijetlom Njemica, u njezinoj se kući govorilo njemački, što je zasigurno pripomoglo Jagiću da još bolje svlada taj jezik.

Jagić je imao troje djece, od kojih je jedna kći umrla kao djevojčica. Sin Nikola postao je istaknuti oftalmolog u Beču, a kći Stanka udala se za slavista Milana Rešetara, Jagićeva nasljednika na bečkoj katedri. Oni su pak imali dvoje djece, sina Pavla Dušana i kćer Jelku, koja se nije udala. Zanimljivo je da su žene u obitelji, od Sidonije do Jelke, potom i Dušanove supruge Blanke, rođene Kohn, govorile nekoliko jezika i bile vrlo načitane, ali nisu imale formalno više obrazovanje. Prva koja je završila fakultet bila je Dušanova kći Sonja, udana za književnika Peru Budaka.

Intelektualno okruženje, osim velikih i manjih knjižnica koje su imale sve generacije i koje su se sastojale od knjiga na raznim jezicima, sastojalo se i od glazbe. Učenje klavira, violine ili nekoga drugog žičanog instrumenta bilo je dio redovite poduke muških i ženskih članova obitelji, s više ili manje uspjeha, ali je omogućilo obiteljsko muziciranje, pa čak i javne nastupe u Beču.

GRADSKI MUZEJ VARAŽDIN U POSLJEDNJIH 100 GODINA IZNUTRA

– VARAŽDINSKI MUZEALCI,
UMIROVLJENI I SADAŠNJI –
ISKUSTVA U RADU U PROTEKLIM
GODINAMA

mr. sc. Eduard Vargović

HAZU, Zavod za znanstveni rad u Varaždinu (u mirovini)

Prospektni zapis o uspješnicama Gradskog muzeja Varaždin – Srijeda u Muzeju (2014. – 2024.) i Varaždinski muzealac: Glasilo Gradskog muzeja Varaždin (2017. – 2024.)

Gradski muzej Varaždin bilježi 2025. godine 100. obljetnicu uspješnog djelovanja. Osnovan je na tisućitu obljetnicu Hrvatskoga Kraljevstva. Poticaj je došao od strane Varaždinskog muzealnog društva. Bilo je to 16. studenoga, a gdje drugdje nego u tvrđavi Staroga grada Varaždina. U svojoj stogodišnjoj aktivnosti Muzej je dokazao izvornost, vitalnost i potvrdio vrijednosti koje stoje u temelju njegova nastanka. Danas je Muzej svako u grupi središnjih kulturnih institucija Varaždina, i potvrda njegovog ukupnog identiteta. Ovih nekoliko činjenica bile su dovoljne da se odlučimo istražiti i prikazati dvije važne aktivnosti Gradskog muzeja Varaždin. To su *Srijeda u Muzeju* i *Varaždinski muzealac: Glasilo Gradskog muzeja Varaždin*. Obje aktivnosti djeluju u zadnjem desetljeću (2014. – 2024.). *Srijeda u Muzeju* od 2014., a *Varaždinski muzealac: Glasilo Gradskog muzeja Varaždin* od 2017. godine. Na prvi pogled nameće se pitanje: Zašto pisati o aktivnostima starim tek deset, odnosno sedam godina? Ipak, svojim su sadržajima i prisutnošću u životu i radu Muzeja, ali i upečatljivo prisutne u kulturnom i društvenom životu Varaždina. A to nije malo! Konačno, muzej je uistinu Gradski muzej Varaždin! Događanja *Srijedom u Muzeju* (SUM) pravo su bogatstvo različitih sadržaja. U tabelama je moguće pokazati što se sve prezentiralo od siječnja 2014. do kraja 2024. godine, dakle radi se o

razdoblju od 11 kalendarskih godina. Godine 2017. Muzej počinje s jednim novim nakladničkim projektom u obliku *Glasila Gradskog muzeja Varaždin*. Riječ je o *Varaždinskom muzealcu*. Pojava *Varaždinskog muzealca* jedinstvena je u muzejskom životu Hrvatske. Koliko nam je poznato nijedan muzej u Hrvatskoj nema svoje glasilo. Prvi broj izlazi u siječnju 2017. godine. Pratimo njegovo nastajanje i aktivnosti, ali i vrijednosti koje su stvorile *Srijeda u Muzeju* i *Varaždinski muzealac*.

dr. sc. Alojz Jembrih

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu (prof. emer.)

Prva tiskana knjiga u Varaždinu iz 1586. pohranjena u Gradskom muzeju Varaždin

U fundusu Gradskog muzeja Varaždin, uz više od 150.000 predmeta, u knjižnom fundusu pohranjena je prva kajkavska knjiga tiskana u Varaždinu 1586. godine. Riječ je o *Postilli* Antuna Vramca tadašnjega varaždinskoga župnika. U prigodi obilježavanja 100. obljetnice postojanja Gradskog muzeja Varaždin, knjiga je u njegovu fundusu od osnutka – 1925. godine. Stoga je opravdano da se o tako rijetkoj knjizi iznova i danas progovori. Budući da je riječ o rijetkoj hrvatskoj knjizi tiskanoj u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, u referatu se osvjetljava njezino književnojezično značenje kao i povijest tiskare u Varaždinu 16. stoljeća.

Ljerka Šimunić

Gradski muzej Varaždin (u mirovini)

Kakvi smo bili (Gradski muzej Varaždin 1980. – 2021.)

Kažu da prošlost treba sagledati s odmakom, posebno to vrijedi za proteklo vrijeme u kojem smo sami aktivno sudjelovali, koje je bilo dio naših dana, dobrih i onih manje dobrih, u kojima smo ostavili svoj trag, ali je ono i trajno obilježilo nas. Provesti radni vijek u muzeju poput varaždinskog blagoslov je i ostvarenje studentskih želja, ali i stalna potreba za novim, boljim, sustavnijim i suvremenijim pristupom muzeološkim sadržajima. A u muzeju poput našeg to nije nimalo jednostavno jer su naši prethodnici ostavili Muzej prebogat muzealijama, sadržajno pomno osmišljen i smješten u nekoliko zgrada spomeničke vrijednosti koji su simboli grada. Kako se Muzej razvijao, mijenjao i oblikovao tijekom mojih 40 muzejskih godina nastojat ću prikazati kroz vlastita iskustva, pogledom kroz svoje naočale, na određeni način subjektivno, ali služeći se pritom objektivnim i provjerljivim činjenicama. Napokon, konačni sud o (do)prinosu naše generacije muzealaca Gradskom muzeju Varaždin pripada ne samo našim suvremenicima, već prije svega novim naraštajima i slijednicima. A generacijska smjena koja se proteklih nekoliko godina dogodila zalog je daljnjem razvoju i napretku Muzeja i njegovoj budućnosti. Od osamdesetih godina prošlog stoljeća koje su obilježile obnove palače Sermage (1981.) i Starog grada (1988.) s novim stalnim postavima slijedile su devedesete s korjenitim političkim i društvenim promjenama, ratom i naporima za zaštitu i očuvanje objekata i građe. Ipak, i u tim složenim uvjetima realizirani su ključni projekti poput revitalizacije Kule stražarnice (1994.) i novog stalnog postava *Svijet kukaca* (1998). Slijedile su godine brojnih projekata, stručnih izazova i međustrukovnih suradnja. Godine koje su nas obilježile na mnoge načine, a u kojima smo, nadam se, i mi ostavili pokoji trag.

Ivana Droždek

Gradski muzej Varaždin

Sva lica Staroga grada

Izlaganje ima za cilj upoznati publiku s promjenama koje je Stalni postav Kulturno-povijesnog odjela doživio tijekom proteklih 100 godina. Počevši s relativno skromnim prostorom koji im je bio dat na korištenje, Muzej se paralelno i širio i nadopunjavao predmetima. Zbog širenja prostora i novih predmeta, neizbježne su bile promjene u izlaganju i koncepciji pa tako promjene bilježimo već za vrijeme prvog ravnatelja i kustosa Krešimira Filića. Sljedeća se veća intervencija u koncepciji postava dogodila u vrijeme kustosice Mire Ilijanić, 1952. godine koja je, uvjetno rečeno, pročistila postav i postavila ga prema povijesnim i stilskim cjelinama. 1980-ih, utvrda Stari grad bila je u opsežnoj obnovi te je nakon završetka ponovno otvorena s postavom koji zadržava koncepcijske smjernice ranijeg postava, ali uz neminovne izmjene uvjetovane novim konceptom prostora i regulacijom smjera kretanja publike. Početkom ovoga stoljeća bilježimo dvije veće intervencije koje je osmislila kustosica Ljerka Šimunić. Prva je bila 2009. godine kada je otvoren dio postava posvećen keramici, staklu i satovima, a druga 2014. godine s otvorenjem Kulture odijevanja od 18. do sredine 20. stoljeća. Najveći broj predmeta koji su izloženi u stalnom postavu Starog grada pripada zbirkama Kulturno-povijesnog odjela, ali je obogaćen i predmetima ostalih odjela Gradskog muzeja Varaždin: Povijesnog odjela, Arheološkog odjela, Etnografskog odjela i Galerije umjetnina, jer se predmeti međusobno nadopunjuju, a radimo na tome da ga u skoroj budućnosti ponovo osvježimo u skladu s vremenom i napretkom muzejske struke.

Jelena Rančić

Gradski muzej Varaždin

Gradski muzej Varaždin – čuvar glazbene baštine

Od osnutka Gradski muzej Varaždin sustavno prikuplja, inventarizira i čuva glazbenu baštinu Varaždina i šire okolice. Instrumenti, notni zapisi, dokumenti i fotografije dio su fundusa sistematiziranog u Glazbenoj zbirci Kulturno-povijesnog odjela. No uz osnovnu muzejsku ulogu čuvanja predmeta, dostupnost građe za uvid omogućuje studentima, muzikolozima, doktorandima te glazbenim entuzijastima, istraživanje i rasvjetljavanje različitih aspekata glazbene povijesti. Gradski muzej Varaždin promiče glazbenu baštinu i na druge načine, posebno kroz suradnju s festivalom Varaždinskih baroknih večeri. Naše su izložbe posvećene jubilarnim obljetnicama osnutka Varaždinskih baroknih večeri te Glazbene škole u Varaždinu, bile su doprinos obilježavanju njihova slavlja te su naglasile značaj za kulturnu baštinu grada. Uz suradnju s Koncertnim uredom u Varaždinu, Turističkom zajednicom grada, drugim ustanovama te brojnim glazbenicima, suorganizator smo ili domaćin koncertnih događanja. U povijesnim ambijentima utvrde Staroga grada i palače Sermage te multimedijalnoj dvorani palače Herzer upriličena su brojna različita glazbena događanja, predavanja, radionice i koncerti, koji se često izvode i na instrumentima iz fundusa. Usprkos problemu adekvatnog čuvanja građe i instrumenata, Gradski muzej Varaždin ulaže velike napore da instrumenti budu restaurirani i kao takvi vraćeni svojoj izvornoj namjeni – muziciranju. U suradnji s partnerima i muzejima iz Hrvatske i Slovenije uključenim u projekt „Living Castles 2.0.“ u tijeku je restauracija još jednog povijesnog klavira. Projektom planirane aktivnosti sadržajno će obogatiti postav Staroga grada, a u suradnji s partnerskim institucijama glazbena će se baština približiti posjetiteljima.

Petra Marincel

Gradski muzej Varaždin

Sjećanja na izložbenu djelatnost Gradskog muzeja Varaždin sačuvana kroz dokumentaciju

Tumačenje i predstavljanje kulturne baštine javnosti jedna je od temeljnih zadaća svakog muzeja, pa tako i Gradskog muzeja Varaždin. Kroz izložbe, predavanja, publikacije i digitalne sadržaje Muzej izravno komunicira s različitim skupinama posjetitelja – od školskih grupa i znanstvene zajednice, preko lokalne publike do turista. Kako bi ta komunikacija bila jasna, relevantna i nadahnjujuća, potrebno je stalno propitivati i unapređivati svaki njen segment. Jedan od ključnih elemenata u tom procesu jest vođenje sekundarne dokumentacije o izložbama. Riječ je o sustavu u kojem se prikupljaju katalozi, programske knjižice, plakati, fotografije, novinski članci te radijski i TV-prilozi vezani uz pojedine izložbe. Tijekom svog stogodišnjeg djelovanja, Gradski muzej Varaždin realizirao je gotovo tisuću izložbi koje su značajno obogatile kulturni život grada i šire regije. Da bismo ih sve objedinjeno prikazali, prvo prikupljamo sve sačuvane kataloge, plakate i pozivnice, a potom nadopunjujemo informacije iz novinskih članaka i stručnih publikacija. Slijedi digitalizacija i inventarizacija — ključni podatci unose se u relacijsku bazu S++ kako bi bila pretraživana, omogućavala statističke izvještaje i generiranje grafova te, naposljetku, javnu dostupnost. Stručnom obradom prikupljenih podataka otkrivamo zanimljive obrasce i trendove: koje su teme izazvale najveći odjek, kako se mijenjala struktura posjetitelja te koje su forme — od stalnog postava i izložbi iz fundusa Muzeja, preko samostalnih do skupnih izložbi — bile najuspješnije. Sustavno vođenje i analiza sekundarne dokumentacije ne čuva samo sjećanje na bogatu izložbenu tradiciju Gradskog muzeja Varaždin, nego i usmjerava njegovo buduće djelovanje, osiguravajući da muzej-ski sadržaji uvijek ostanu relevantni i privlačni suvremenoj publici.

Elizabeta Igrac

Gradski muzej Varaždin

Tempi passati – težnje i čežnje galerije u sklopu Gradskog muzeja Varaždin

Galerija moderne hrvatske umjetnosti osnovana je 1939. godine kao novi odjel Gradskog muzeja Varaždin, drugi po redu, nakon Kulturno-povijesnog odjela začetog 1925. godine. Vizionarskom koncepcijom ravnatelja Krešimira Filića, Muzej je proširio djelatnosti na galerijsku s ciljem predstavljanja tada aktualnih hrvatskih umjetnika. Uz podršku gradske uprave, Galerija je smještena u prostor tzv. „Vrata tvrđave“ – Kulu stražarnicu.

Filićeva muzeološka strategija temeljila se na dvostrukoj funkciji: Stari grad ostao bi mjesto očuvanja kulturno-povijesne baštine Varaždina i njegove regije, dok je misija novog odjela – Galerije moderne hrvatske umjetnosti bila promocija i interpretacija suvremene hrvatske likovne scene. Time je Muzej prerastao iz pasivnog čuvara prošlosti u aktivnog sudionika kulturnog života usmjerenog prema budućnosti.

Izlaganje donosi sažet pregled temeljnih intencija, snova i stremljenja ostvarenih kroz postave, izložbe i programe koji su obilježili razvoj galerije. Kroz desetljeća, mijenjajući nazive – od Galerije moderne hrvatske umjetnosti, preko Galerije slika i Galerije starih i novih majstora, do današnje Galerije umjetnina – dosljedno je razvijala svoju misiju i identitet. Unatoč brojnim izazovima, ostala je vjerna svojim vrijednostima: iskrenosti umjetničkog izraza, stvaralačkom entuzijazmu i trajnoj usmjerenosti prema aktualnim umjetničkim tokovima i muzeološkim praksama.

Tempi passati, iako nosi nostalgичan prizvuk prošlih vremena, u muzeju poprima drukčije značenje – vrijeme nije nešto što nepovratno nestaje, već dragocjen entitet koji se može sačuvati i pretvoriti u trajnu memoriju. Svaki predmet, slika, skulptura, crtež ili grafika iz fundusa Galerije svjedoči o jednom zaustavljenom trenutku, pohranjenom ne za prošlost, već za budućnost – za one koji će te tragove tek otkriti i tumačiti.

Nataša Mihinjač

Gradski muzej Varaždin

Povijesni razvoj i pitanje identiteta Etnografskog odjela GMV-a u kontekstu etnografske muzeologije

Pregled povijesnog razvoja Etnografskog odjela tijekom više od devedeset godina njegovog postojanja, od samih početaka djelovanja Gradskog muzeja Varaždin 1925. godine kada su postavljeni temelji za stručno-znanstveni rad Muzeja, pa sve do danas, u kontekstu razvoja etnološke znanosti. Transformacija etnologije utjecala je na proširenje predmeta istraživanja izvan okvira tradicionalne etnologije koja je dominantno bila usmjerena na prošlost i tradicijsku kulturu ruralnih područja. Temeljni koncepti „stare“ etnologije uključivali su kontinuitet, postojanost i nepromjenjivost kulturnih pojava. Danas se etnologija sve više okreće istraživanju urbane svakodnevice i suvremenih kulturoloških fenomena, čime se značajno mijenja i pristup kulturnoj baštini. U proteklih nekoliko desetljeća došlo je i do promjena u muzejskoj praksi u odnosu na tradicionalnu muzeologiju koja je podrazumijevala statičnu prezentaciju predmeta, bez dublje kontekstualizacije. Suvremena muzeološka interpretacija i prezentacija muzejskih predmeta fokusira se na širi povijesni i društveni kontekst kulture i predmeta kao nositelja kulturnog značenja i simboličke vrijednosti. Jedan od ključnih izazova suvremene etnografske muzeologije jest upravo rekontekstualizacija muzejskih predmeta koji su izvučeni iz svojeg izvornog konteksta i time su izgubili svoju prvotnu funkciju i značenje te svoju izvornu vrijednost. Takve predmete nemoguće je predstaviti iz perspektive samo jedne znanstvene discipline i zbog toga je neophodan interdisciplinarni pristup koji omogućuje dublje razumijevanje svih kulturnih slojeva, značenja i funkcija predmeta unutar njihova povijesnog i društvenog konteksta te sveobuhvatnu interpretaciju kulturne baštine.

Lovorka Štimac-Dedić

Gradski muzej Varaždin

Petrijanec – osvrt na novija istraživanja

Današnje naselje Petrijanec u rimsko vrijeme bilo je smješteno uz magistralnu cestu Poetovio-Mursa. Prvi arheološki nalazi na području Petrijanca zabilježeni su krajem 18. stoljeća, a 1805. godine pronađen je bogat skupni nalaz zlatnog nakita i novca. Nakon tih otkrića slučajni nalazi zabilježeni su na čitavom području naselja, a njihovi se pronalasci intenziviraju nakon Drugog svjetskog rata uslijed pojačane gradnje na tom području. Prva arheološka istraživanja provedena 1969. godine potvrdila su antički sloj koji je, ovisno o lokacijama prema pokretnom materijalu, moguće datirati od 1. do početka 4. stoljeća. Pronalaskom skupnog nalaza srebrnog posuđa i novca 2005. godine Petrijanec ponovno dolazi u fokus struke, a nakon više od 50 godina od prvih istraživanja na području naselja u recentno se vrijeme provode arheološki nadzori i zaštitna istraživanja s kojima se slika arheoloških slojeva polako nadopunjuje, a istovremeno se očitavaju razmjeri devastacija koje je ovaj lokalitet pretrpio. Iako epigrafski podatci o imenu naselja za sada ne postoje, arheologija upućuje na činjenicu da se na ovom mjestu nalazila putna postaja *Aqua Viva*, koja je osim lakog pristupa pitkoj vodi imala i druge sadržaje potrebne za organizaciju i rad jednog takvog naselja uz rimsku cestu. Lokalitet Petrijanec zabljesnuo je uz zabilježene pronalasci skupnih nalaza zlatnih i srebrnih predmeta te novca, ali po svemu drugome on je na terenu i u praksi nepravedno zanemaran dugi niz godina. Arheološki odjel svojim djelovanjem i naporima u recentno vrijeme pokušava ispraviti tu nepravdu, te ga postaviti uz bok drugim priznatim antičkim lokalitetima na našem području.

Mia Koščak

Gradski muzej Varaždin

Arheološka istraživanja i obnova dvoraca Opeka

Kompleks dvorca Opeka i arboretuma zaštićeno je kulturno dobro upisano u Registar kulturnih dobara RH. Sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, svi zemljani radovi nužni su za izvođenje pod nadzorom arheologa. Od prosinca 2021. do kolovoza 2024. godine Arheološki odjel GMV-a vršio je arheološki nadzor i zaštitna arheološka istraživanja u sklopu projekta cjelovite obnove dvorca. Najveći je to dosad projekt arheološkog nadzora i zaštitnih arheoloških istraživanja pod vodstvom Arheološkog odjela GMV-a, uzimajući u obzir opseg i kompleksnost građevinskih zahvata i iskopa. Kako arheološka istraživanja ovdje nikad nisu provedena, arheološki tim susreo se i s mnogim izazovima s obzirom na to da su se istraživanja provodila paralelno s opsežnim građevinskim radovima. Iskopano je oko 10.000 m³ zemlje i šute, a najveća dubina iskopa na dijelovima je dosegala i osam metara. Praćenjem svih zemljanih radova pronađeni su dosad nepoznati nepokretni arheološki nalazi i velik broj raznovrsnog pokretnog arheološkog materijala. Za sve nepokretne strukture izrađeni su arhitektonski nacrti na temelju podataka prikupljenih 3D laserskim skeniranjem dokumentirajući faze iskopa. Obrada i analiza velike količine prikupljenog pokretnog arheološkog materijala je u tijeku, no rezultati preliminarnih analiza već sad upotpunjuju bogatu povijest dvorca.

Ivana Skuzin

Gradski muzej Varaždin

Ružica Košćec – prva kustosica Entomološkog odjela

Priroda je dio nas, ali i mi smo dio prirode, no samo je rijetki doživljavaju i vide na način kako su je vidjeli Franjo i Ružica Košćec. O Franji Košćecu napisan je popriličan broj publikacija, javnost je upoznata s njegovim likom i djelom. Kukci koje je preparirao prije više od stotinu godina i danas žive u stalnom postavu „Svijet kukaca“. Iza njega je ostalo puno materijala koji je i dalje neobrađen, od nedeterminiranih kukaca i biljaka u herbariju, rukopisa i još mnogo toga što se otkriva svakodnevno. Često nepravedno zapostavljena ostala je njegova najstarija kći iz drugoga braka, Ružica Košćec. Ružica je bila njegova nasljednica u potpunom smislu riječi. Rođena je 1920. godine, završila je osnovnu školu i gimnaziju u Varaždinu, a 1945. godine položila je završni ispit iz biološke grupe nauka na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Isto kao i njezin otac, Ružica je svoju karijeru započela kao profesorica u gimnaziji u Čakovcu, kasnije u Varaždinu. Otac joj je usadio ljubav prema znanosti, podučavao je kako bi dobio čuvaricu zbirki koja će nastaviti njegov rad. Godine 1962., Franjo Košćec se povlači i odlazi u mirovinu, a Ružica napušta prosvjetu te samostalno počinje voditi tadašnji Entomološki odjel koji dobiva svoju prvu kustosicu. Prikupljala je kuke, preparirala ih te brinula o njihovoj pravilnoj pohrani. Ružica je dala veliki doprinos i u nimalo zahvalnom poslu odnosno inventarizaciji i determinaciji kukaca. Smatrala je kako je neodređen i nesređen materijal kao mrtvi kapital kojim se nitko ne može služiti. Također, proširila je izložbeni prostor, bila je aktivan planinar, prijateljica Stjepana Vukovića s kojim je odlazila na terene, članica pjevačkog društva „Vatroslav Jagić“, autorica je nekoliko tiskanih radova, ali i dostojna nasljednica svome ocu, Franji Košćecu. U ovom izlaganju, obradit će se život i djelo do sad premalo spominjane profesorice i kustosice Ružice Košćec.

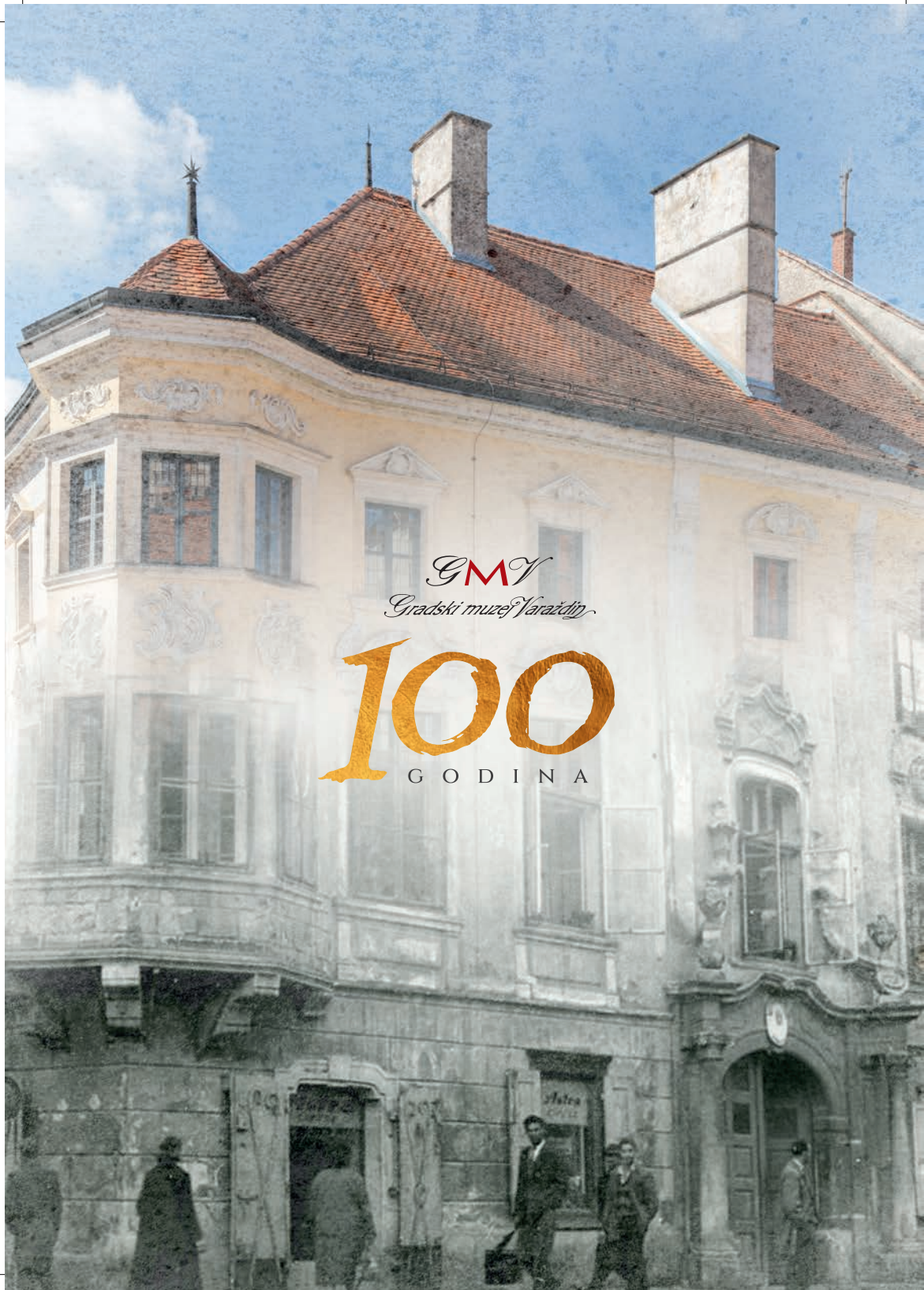

dr. sc. Mišel Jelić

Gradski muzej Varaždin

Tehnološki iskoraci u radu s herbarijskim i entomološkim zbirnkama Prirodoslovnog odjela GMV-a

Muzejske prirodoslovne zbirke predstavljaju temeljnu infrastrukturu za istraživanje bioraznolikosti, zaštitu okoliša i edukaciju javnosti. Tradicionalni rad sa zbirnkama – osobito herbarijskim i entomološkim – zahtijeva velik vremenski i stručni angažman, što danas značajno olakšavaju suvremena tehnološka rješenja. U ovom izlaganju predstavljene su ključne tehnološke mogućnosti koje ubrzavaju, standardiziraju i proširuju rad s prirodoslovnim zbirnkama. Digitalizacija putem skenera visoke rezolucije i automatiziranih sustava omogućuje masovno arhiviranje primjeraka uz očuvanje vizualnih i tekstualnih podataka. Upravljanje digitaliziranim zbirnkama dodatno se unapređuje korištenjem specijaliziranih softverskih rješenja, koja omogućuju pohranu, pretraživanje i analizu podataka u skladu s međunarodnim standardima (na primjer, Darwin Core). Uspostava veza s globalnim platformama poput GBIF-a omogućuje razmjenu i dostupnost podataka na svjetskoj razini. Molekularne metode, osobito DNA barkodiranje, omogućuju precizniju identifikaciju i reviziju zbirki, dok alati umjetne inteligencije (AI) sve češće preuzimaju zadatke poput automatskog prepoznavanja vrsta i otkrivanja taksonomskih pogrešaka. Osim toga, mobilne aplikacije poput iNaturalista proširuju mogućnosti edukacije i terenskog rada, a uključivanje građana u prikupljanje podataka dodatno obogaćuje znanstvenu osnovu muzeja. Primjena ovih tehnologija predstavlja ključan korak prema suvremenom, otvorenom i učinkovitom muzeološkom radu, pri čemu digitalna zbirka postaje jednakovrijedna dopuna fizičkoj građi.

G.M.J.
Gradski muzej Varaždin

100
G O D I N A

POPIS SUDIONIKA

1. Aleksandra Berberih Slana	Muzej grada Zagreba abslana@mgz.hr
2. Jelena Blaži	Sveučilište Sjever jelena.blazi@unin.hr
3. Miran Bojanić Morandini	Gradski muzej Varaždin ravnatelj@gmv.hr
4. Neven Budak	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu nbudak@ffzg.hr
5. Ivana Droždek	Gradski muzej Varaždin ivana.drozdek@gmv.hr
6. Dražen Ernečić	Muzej grada Koprivnice historia@muzej-koprivnica.hr
7. Lea Fabijan	Gradski muzej Vinkovci lea@muzejvk.hr
8. Siniša Horvat	Prva gimnazija Varaždin (u mirovini) shorvatvz@gmail.com
9. Maša Hrustek Sobočan	Muzej medimurja Čakovec masa.hrustek.sobocan@mmc.hr
10. Vladimir Huzjan	HAZU Zavod za znanstveni rad u Varaždinu vhuzjan@gmail.com
11. Elizabeta Igrec	Gradski muzej Varaždin elizabeta.igrec@gmv.hr

12. Jelena Jambrošić Barnjak	Studentica diplomskog studija, FFZG jjambros@m.ffzg.hr
13. Mišel Jelić	Gradski muzej Varaždin misel.jelic@gmv.hr
14. Alojz Jembrih	Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu (prof. emer.) ajembrih@fhs.hr
15. Ivor Karavanić	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu ikaravanic@ffzg.hr
16. Sanja Kopjar	JU Priroda Varaždinske županije s.kopjar@priroda-vz.hr
17. Jelena Koplek	Muzej grada Ludbrega jkoplek@czkidn.hr
18. Mía Koščak	Gradski muzej Varaždin mia.koscak@gmv.hr
19. Saša Kovačević	Institut za arheologiju sasa.kovacevic@iarh.hr
20. Davor Kraš	Gradski muzej Varaždin davor.kras@gmv.hr
21. Ivan Lončar	Prva gimnazija Varaždin ivanloncar@hotmail.com
22. Ivona Marić	Muzejski dokumentacijski centar imaric@mdc.hr
23. Petra Marincel	Gradski muzej Varaždin petra.marincel@gmv.hr

24. Nataša Mihinjač	Gradski muzej Varaždin natasa.mihinjac@gmv.hr
25. Željka Miklošević	FFZG, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti zmiklose@ffzg.unizg.hr
26. Siniša Radović	Zavod za paleontologiju i geologiju kvartara HAZU sradovic@hazu.hr
27. Jelena Rancić	Gradski muzej Varaždin jelena.rancic@gmv.hr
28. Ivana Skuzin	Gradski muzej Varaždin ivana.skuzin@gmv.hr
29. Nikola Slunjski	Druga gimnazija Varaždin nikola.slunjski@gmail.com
30. Ljerka Šimunić	Gradski muzej Varaždin (u mirovini) ljerka-simunic@net.hr
31. Marijan Špoljar	Muzej grada Koprivnice (u mirovini) marijanspoljar7@gmail.com
32. Lovorka Štimac-Dedić	Gradski muzej Varaždin lovorka.dedic@gmv.hr
33. Spomenka Težak	Gradski muzej Varaždin spomenka.tezak@gmv.hr
34. Andreja Toljan	Gradska knjižnica i čitaonica „Metel Ožegović“ Varaždin andreja-4@net.hr

---

35. Ana Tuk	Državni arhiv u Varaždinu atuk@dav.hr
36. Iva Validžija	Muzejski dokumentacijski centar ivalidzija@mdc.hr
37. Eduard Vargović	HAZU, Zavod za znanstveni rad u Varaždinu (u mirovini) edo.vargovic@gmail.com
38. Goran Zlodi	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu gzlodi@ffzg.unizg.hr

---

BILJEŠKE

Lined writing area with 20 horizontal lines.

A large, stylized graphic of a hand holding a pencil, rendered in shades of grey, positioned diagonally across the page. Below the graphic is a series of horizontal lines for writing.

IMPRESUM

Nakladnik

Gradski muzej Varaždin

Za nakladnika

Miran Bojanić Morandini

Urednice

Elizabeta Igrec, Petra Marincel, Spomenka Težak

Grafičko oblikovanje

Vjeran Kostović – Contrast design studio

Fotografije

Andrej Švogler, Arhiva GMV

Lektura

Andreja Rambrot Malenica, Pisalica d.o.o.

Tisak

FRONTA IMPRESS

Naklada

100 primjeraka

GMV
Gradski muzej Varaždin

100
GODINA

GMV
Gradski muzej Varaždin
100
GODINA